

MKV 203:4 (41-60p)
Avdelningen för medie- och kommunikationsvetenskap
Sociologiska institutionen
Lunds universitet
Vt 2002

Vem bär skulden för mordet på Fadime?

**- en kvantitativ och en kvalitativ innehållsanalys av
dagspressartiklar**

Handledare:
Lars Palm

Författare:
Charlotta Pettersson
Kristina Svensson

Examinator:
Gunilla Jarlbro

Sammanfattning

Författare: Charlotta Pettersson och Kristina Svensson

Titel: Vem bär skulden för mordet på Fadime? En kvantitativ och en kvalitativ innehållsanalys av dagspressartiklar

Avdelning: Avdelningen för medie- och kommunikationsvetenskap
Sociologiska institutionen, Lunds universitet

Medierna spelar en viktig roll i hur vi formar våra värderingar och uppfattningar om omvärlden. Mediernas sätt att framställa ett fenomen är i hög grad avgörande för vårt sätt att förstå det. Främlingsfientlighet och rasism är ämnen som har fått stor betydelse på senare tid då extremhögern har varit på frammarsch runt om i Europa. Det är därför viktigt att studera vilken roll medierna har i detta sammanhang när de framställer invandrare; verkar de för att minska eller öka främlingsfientligheten?

Syftet med vår uppsats är att se hur Sveriges två största dagstidningar, DN och SvD, har behandlat mordet på Fadime, hur diskussionen har sett ut efter mordet och vilka reaktioner som kommit fram i dess kölvatten. Syftet mynnar ut i tre frågor: Vilka typer av artiklar finns i tidningsmaterialet och hur fördelar sig dessa över tid? Vilka teman har varit centrala i tidningsmaterialets rapportering och i den debatt som förts efter Fadimes bortgång? Vilka olika åsikter har förts fram i tidningarna kring skuldfrågan och vilka röster har varit mest framträdande?

För att svara på syftets frågor genomförde vi både en kvantitativ och en kvalitativ innehållsanalys. Resultatet av den kvantitativa undersökningen visade att det var ett större antal artiklar i DN än i SvD, att de bestod av övervägande nyhetsartiklar och att de opinionsbildande artiklarna var betydligt fler i DN än i SvD. Därefter lästes alla 243 artiklar igenom för att hitta övergripande teman och vi fann då att skuldfrågan var det mest centrala temat i artiklarna. Skuldfrågan behandlades främst i debatt-, ledar- och inrikesnyhetsartiklar. Resultatet av denna undersökning visade att det främst var fyra perspektiv som utmärkte sig i debatten, nämligen kultur-, feminism-, individ- och blandperspektivet. För analysen valde vi ut 11 av de mest kärnfulla artiklarna som belyste skuldfrågan ur olika perspektiv. Undersökningen visar att medierna ger en nyanserad bild av invandrare, men genom att betona kurdernas anknytning till hedersmord, kan detta ge en negativ bild av invandrare.

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
2 Bakgrund	1
<i>2.1 Händelseförloppet</i>	<i>1</i>
<i>2.2 Hedersmord</i>	<i>2</i>
3 Syfte och frågeställningar	4
4 Teori	4
<i>4.1 Tidigare forskning</i>	<i>5</i>
<i>4.2 Medierna och samhället</i>	<i>6</i>
<i>4.3 Ideologier och symboler</i>	<i>7</i>
<i>4.4 Nyhetsprocessen</i>	<i>9</i>
5 Material	11
<i>5.1 Dagens Nyheter</i>	<i>11</i>
<i>5.2 Svenska Dagbladet</i>	<i>11</i>
6 Metod	12
<i>6.1 Urval och metod för den kvantitativa analysen</i>	<i>12</i>
6.1.1 Resultatet av den kvantitativa analysen	13
<i>6.2 Urval och metod för kvalitativ innehållsanalys</i>	<i>18</i>
6.2.1 Förutsättningar	19
6.2.2 Framställningssätt	20
6.2.3 Mottagningsätt	20
6.2.4 Deltagarnas stil och taktik	20
6.2.5 Sammanfattning och värdering	21
7 Analys	21
<i>7.1 Förutsättningar för samtliga artiklar</i>	<i>21</i>
<i>7.2 Kulturperspektivet</i>	<i>23</i>
<i>7.3 Feministperspektivet</i>	<i>26</i>
<i>7.4 Individperspektivet</i>	<i>28</i>
<i>7.5 Blandperspektivet</i>	<i>31</i>
<i>7.6 Teorianknytning</i>	<i>32</i>
8 Avslutande diskussion	35
Källförteckning	36
<i>Litteratur</i>	<i>36</i>
<i>Dagspress</i>	<i>37</i>
<i>Tidskrifter</i>	<i>37</i>
<i>Elektroniska källor</i>	<i>38</i>
<i>Telefonintervjuer</i>	<i>38</i>
<i>Bilagor 1-11</i>	

1 Inledning

Medierna fyller en viktig funktion i hur vi uppfattar omvärlden och olika fenomen i denna. Oftast är medierna vår enda källa till information om nyheter och de bidrar på så sätt till att forma våra uppfattningar och åsikter. Hur medierna framställer olika fenomen är därför i hög grad avgörande för hur vi kommer att uppfatta dem.

Rasism och främlingsfientlighet är ett ständigt problem i det svenska samhället och runtom i Europa. I Danmark och Frankrike får högerextrema partier folkets sympatier och i Sverige gör Sverigedemokraterna sina försök att komma in i riksdagen i höst. Vårt intresse i den här undersökningen är att se hur medierna framställer invandrare och vad detta får för konsekvenser för vår bild av dem eftersom medierna i viss mån påverkar opinionen. Bidrar medierna till en ökad förståelse för invandrare och dess kulturer eller har de tvärtom en segregande effekt?

2 Bakgrund

Vi har valt att studera hur dagspressen framställde händelserna kring mordet på Fadime. Följande avsnitt ämnar ge en beskrivning av vad som hände mellan den 21 januari och den 4 april år 2002, angående fallet Fadime, samt att sätta in händelsen i ett sammanhang där vi förklarar begrepp som hedersmord och folkgruppen kurder.

2.1 Händelseförloppet

Den 21 januari 2002, dödades den 26-åriga Fadime Sahindal av sin far inför ögonen på sin mor och sina två systrar i Uppsala. Fadern kunde gripas samma natt och sättas i häkte. Fadimes minnesgudstjänst hölls i Uppsala domkyrka den 4 februari och hon blev begravd på Gamla kyrkogården i Uppsala i närheten av sin framlidne pojkvän. Den 12 mars inleddes rättegången mot fadern. Det blev en tumultartad process där rättegången fick avbrytas en gång för att en släkting tog på sig skulden för dådet. I samband med rättegångsförhandlingarna hotades Fadimes syster vid ett flertal tillfällen, men hon valde ändå att vittna. Den 4 april

föll domen mot Rahmi Sahindal som fick det strängaste straffet, livstids fängelse.

I medierna kallades mordet för hedersmord mot bakgrund av att Fadime under flera år utsattes för hot av sin pappa och bror på grund av att hon hade en svensk pojkvän, vilket fadern hade svårt att acceptera. Vid ett tillfälle misshandlades hon svårt av sin bror vilket ledde till att brodern och pappan dömdes för olaga hot och att brodern även dömdes för misshandel och övergrepp. Fadime var politiskt aktiv och talade för sin och andra invandrarkvinnors rättigheter. Hon framträdde även i media; bland annat i tv-programmet Striptease. Före sin död studerade hon till socionom vid Mitthögskolan i Östersund.

Händelserna kring dådet har fått stor medial uppmärksamhet och har blivit en följetong som har följts av svenska folket. Fadimes begravning sändes i TV, de flesta dagstidningar var på plats för att rapportera och veckorna efter händelsen genomfördes en rad manifestationer runt om i landet till Fadimes minne. Även utländska medier har uppmärksammat händelsen.

Mordet på Fadime har skapat en omfattande debatt i olika medier där man har diskuterat invandrarnas situation och vem som bär skulden för dådet: samhället, kulturen eller individen. Som ett led i denna debatt har den politiska medvetenheten ökat och resulterat i förslag om lagändring och ökat stöd till organisationer som arbetar med utsatta invandrarkvinnor.

2.2 Hedersmord

I detta avsnitt ämnar vi att beskriva den kultur som Fadime och hennes familj kommer ifrån samt att beskriva och förklara vad ett hedersmord är.

Fadime och hennes familj tillhör folkgruppen kurder; ett folk som står utan egen nationell stat. Kurderna har ingen egen nation. Det finns inget land som heter Kurdistan, utan gränserna för vad man kan kalla Kurdistan är bestämda efter hur den etniska befolkningens tillhörighet ser ut i just detta område. Området sträcker sig över delar av Turkiet, Syrien, Armenien, Azerbajjan, Iran och Irak. Det är svårt att uppskatta hur många kurder det finns i världen eftersom de inte är erkända som ett eget folk, men den största delen av kurderna lever idag i Turkiet. Kurderna har under århundradernas lopp varit en minoritet och under förtryck av de olika ländernas makthavare. (Kuutmann, Alar 1983, s.9 ff)

Hedersmord som begrepp har den senaste tiden ofta figurerat i medierna.

Trots detta saknas det en allmänt vedertagen definition. Peter Fröberg på Röda korsets sida Quickresponse menar att man kan sätta upp följande kriterier för vad som får kallas ett hedersmord. ”1) en eller flera män 2) mördar 3) en till dem närstående kvinna 4) som kränkt deras heder” (<http://www.quickresponse.nu>, 2002-04-12). Ofta förknippas man hedersmord med den muslimska kulturen, men författaren konstaterar att detta inte är sant. FN:s kommission för mänskliga rättigheter rapporterade 1999 att det har skett hedersmord i Bangladesh, Brasilien, Ecuador, Egypten, Indien, Israel, Italien, Jordanien, Pakistan, Marocko, Sverige, Turkiet, Uganda och Storbritannien. (<http://www.quickresponse.nu>, 2002-04-12)

Jan Hjärpe, professor i islamologi vid Lunds universitet, vill i sin artikel i tidskriften *Kvinnor och fundamentalism* (2000) ge en förklaring till varför hedersmord finns och vad begreppet heder innebär. Han menar att det finns två föreställningar om hedersmord som är vanliga i den debatt som förts. Den första föreställningen är att:

...kulturell tillhörighet är determinerande, att den faktiskt har avgörande betydelse för hur man handlar. Den andra är föreställningen att kulturella och särskilt religiösa traditioner är konstanter, oföränderliga. Båda dessa föreställningar är bevisligen felaktiga.

(*Kvinnor och fundamentalism* 2000, nr 19 s.5).

I många av de länder där hedersmord förekommer har familjen och släkten stor betydelse. Följer man inte den norm som finns inom gruppen, visar man brist på lojalitet. Bristen på lojalitet hotar tryggheten inom gruppen och för att återställa denna trygghet utdelar familjen straff som kan ta sig i uttryck på olika sätt. Hjärpe skriver vidare att de våldsdåd som begås av män från Mellanöstern ofta är förknippade med sexuell heder.

Männens status, makt, pondus, relateras till familjens kvinnors sexualitet och den hålls inom strikta gränser. Sexualiteten är som familjens, kollektivets, inte individens, angelägenhet //...// Männens 'ära' men också deras faktiska maktposition, ses som hotad om inte kvinnornas 'heder' förblir intakt.

(*Kvinnor och fundamentalism* 2000, nr 19 s. 9).

Hjärpe menar dock att hedersmord inte räknas som ett normalt beteende i dessa länder utan att mordet beror på den enskilda individens psykiska tillstånd. Dock har samhällsstrukturen med dess normer en viss betydelse för hur våldsbenägen man är. Vidare menar Hjärpe att synen på gärningsmännen och de brott de har begått, är beroende på hur samhället ser ut.

3 Syfte och frågeställningar

Medierna formar vårt sätt att se på världen och det är viktigt att vi som medborgare studerar och förhåller oss kritiskt till hur medierna framställer ett fenomen. Syftet i denna undersökning är att studera hur Sveriges två största dagstidningar, Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet (fortsättningsvis DN och SvD), har skildrat händelserna kring Fadime Sahindal, hur diskussionen har sett ut efter mordet och vilka reaktioner som har kommit fram i dess kölvatten. Vår undersökning kommer att vara ett exempel på hur man framställer invandrare i medierna idag. Syftet resulterar i ett antal frågor:

- Vilka typer av artiklar finns i tidningsmaterialet och hur fördelar sig dessa över tid?
- Vilka teman har varit centrala i tidningsmaterialets rapportering och i den debatt som har förts efter Fadimes bortgång?
- Vilka olika åsikter har förts fram i tidningarna kring skuldfrågan och vilka röster har varit mest framträdande?

4 Teori

Medierna sätter agendan för vad som är viktigt att diskutera och debattera om i samhället. Det som diskuteras och står högt på medieagendan står ofta högt på den personliga agendan. Det är därför relevant att förstå vilka villkor som styr denna agenda. Följande avsnitt kommer att förklara hur medierna, samhället och kulturen samspekar; vilken betydelse samspelet får för människors tolkning av verkligheten samt vilka omständigheter som spelar in när nyheter produceras. Vi inleder kapitlet med att ge en översikt över tidigare forskning kring hur invandrare har framställts i medierna både ur ett internationellt och ur ett svenskt perspektiv.

4.1 Tidigare forskning

Forskningen kring invandrare i medierna har ursprungligen främst studerats i USA och Storbritannien, där man ofta har fokuserat på hur svarta människor har framställts. Peter Braham skriver i *Culture, society and the media* (Gurevitch m. fl. 1988) om hur medierna har rapporterat om rasfrågor i Storbritannien. Han menar att medierna har gett en negativ bild av svarta invandrare eftersom de har blivit förknippade med exempelvis rån, samhällsförfall samt dåliga och överfulla bostäder. Braham hänvisar till en i dessa sammanhang ofta refererad studie från 1974 där Hartmann m. fl. har undersökt rubriksättningen i brittisk dagspress. De har bland annat funnit att begreppet 'race' ofta användes i kombination med konflikt- och våldsord. Därmed förknippas begreppen 'race' och 'colour' med konflikter och fientlighet, vilket ger en negativ bild av färgade. (Braham i: Gurevitch m. fl. 1988, s. 273) Liknande undersökningar om hur medierna har rapporterat om invandrare har gjorts i Kanada, Holland och Storbritannien under 70-, 80- och 90-talet som bekräftar Hartmanns m. fl. teorier (Brune 1996, s. 3)

Forskare menar att det finns två problem med mediernas rapportering om invandrare; dels betonar medierna gärna raskonflikter, dels förbiser medierna vad som ligger till grund för konflikterna, såsom att invandrare ofta har begränsade materiella tillgångar. (Gurevitch m. fl. 1988, s. 283f)

Braham och samhällsforskare med honom menar att medierna har ett ansvar när de behandlar invandrarfrågor eftersom detta är ämnen som är kontroversiella och väcker starka känslor. (Gurevitch m. fl. 1988, s. 268f)

Även i Sverige har man studerat hur invandrare har framställts i rubrikerna. Journalisten och medieforskaren Ylva Brune har funnit att man under 80-talet skildrade invandrare och flyktingar i rollen som offer, antingen kollektivt eller enskilt. Under 90-talet menar Brune att det har skett en förändring som liknar den i andra undersökningar från västländer, det vill säga att invandrare blir förknippade med negativa fenomen, såsom konflikter och hot. Detta har i sin tur påverkat den allmänna opinionen som bland annat talar för hårdare restriktioner mot invandrare. (1996, s 14ff)

I antologin *Mörk magi i vita medier* (1998) ger journalisten Oivvio Polite exempel på hur man har behandlat skuldfrågan på olika sätt vid nyhetsrapporteringen av ett antal misshandelsfall som ägde rum vintern 1996/97. I

flera fall där unga invandrarkvinnor dödats eller misshandlats av unga invandarmän förklarades våldet med männens kulturella tillhörighet. Detta kan jämföras med den övriga bevakningen av kvinnomisshandel där förövarna var svenskar. I dessa artiklar, menar Polite, var motivet till dådet mannens individuella problem och aldrig ett uttryck för deras delaktighet i den svenska kulturen. (1998, s. 125)

Även Brune kan se ett mönster i hur medierna lägger skulden på kulturen när det gäller invandarmäns våld mot kvinnor. När männen har en muslimsk bakgrund framhävs en patriarkal kvinnosyn, hänsynslöshet och tvång, och att kultur och religion styr männens handlingar och känslor. Brune menar att genom att kulturförklaringarna endast praktiseras på vissa grupper av invandarmän, framställs dessa män som väsentligt annorlunda än män från Sverige och Västeuropa. Både männen och kvinnorna framställs som offer för sin kultur och religion och tillskrivs varken individualitet eller rationalitet. (2000, s. 33ff)

4.2 Medierna och samhället

Medierna fyller en central funktion i forandet av människors åsikter och attityder om fenomen i dess omvärld. Medierna sätter normen för vad som är manligt och kvinnligt, gott eller ont och vilka som tillhör oss och de andra. De bidrar till att skapa människors grundläggande värderingar och blir därigenom en del av deras identitetsbygge, vilket i sin tur får konsekvenser för hur vi uppfattar oss själva som en del av en kultur. (Kellner, i: Dines & Humez 1995, s. 5) Därför är det viktigt att studera vilka krafter som styr i samhället och hur medierna samverkar med dessa, vilket leder oss över på teorin om mediehegemoni. Denna teori, som är grundad av Gramsci, utgår ifrån föreställningen om att samhällets elit kontrollerar medierna. Dessa för i sin tur ut elitens åsikter till resten av samhället. Forskning kring mediehegemoni visar att teorin kan bevisas genom åtminstone tre antaganden. För det första menar man att journalister följer den dominerande ideologin i samhället genom sina regler och arbetsrutiner. För det andra behandlar journalisterna ämnen som bekräftar den nuvarande ideologin. För det tredje menar man att journalisterna är patriotiska då de till stor del skriver positivt om det egna landet och att de skildrar främmande länder negativt och i betydligt mindre utsträckning. Gramsci menar att elitens idéer genomsyrar hela

samhället och detta är något som anses självklart och som sker rutinmässigt i människors vardag. (Berger 1999, s. 63f, Severin & Tankard 1997, s. 308f).

Idag anser man inte att medierna har de starka effekter på oss som man en gång har trott, men vi menar att det ändå kan vara värt att beröra teorin om tystnadsspiralen i detta sammanhang. Teorin skapades av Noelle-Neumann och innebär i korta ordalag att medierna tillhandahåller de dominerande åsikterna som formar den allmänna opinionen. Därigenom formar medierna människors åsikter och de personer som utgör en minoritet med avvikande åsikter, väljer hellre att hålla tyst än att gå emot den allmänna opinionen. (Severin & Tankard 1997, s. 305ff) De flesta människor fungerar på så sätt att de inte vill isolera sig från övriga samhällsmedborgare, vilket innebär att de anpassar sina åsikter till sådant som är accepterat av samhället. Om vi överför detta till invandrarnas situation innebär det att invandrarna inte alltid känner sig trygga i att uttrycka sina åsikter som kan vara avvikande från den svenska normen. Därför väljer de hellre att vara tysta. Möjligtvis uttrycker de sina åsikter i mindre sammanhang tillsammans med personer som delar deras tankar.

4.3 Ideologier och symboler

Stuart Hall, professor i sociologi, har i *Gender, race and class in the media* (1995) närmare gått in på begreppet ideologi och dess betydelse för framställningen av minoriteter. Han menar att ett samhälles ideologier avspeglar sig i dess syn på minoriteter. Här spelar medierna en stor roll då de är den största och viktigaste förmedlaren av ideologier. Hall diskuterar ideologi utifrån tre utgångspunkter. För det första finns det inte enbart en uttalad ideologi i ett samhälle utan flera parallella som till viss del kan vara sammanfogade. För det andra menar Hall att samhällets ideologier även återfinns på en individuell nivå, där varje människa skapar sina egna argument för sin ideologi. Dessa argument är dock formade utifrån de i samhället rådande ideologierna. För det tredje fungerar ideologierna på så sätt att de skapar ”sanningar” för människor som de i sin tur tar till sig, återspeglar och vidareutvecklar på ett omedvetet plan. (1995, s. 18f) Hall menar alltså att negativa beskrivningar av exempelvis invandrare som ideologierna ger, kan uttryckas explicit eller implicit. De explicita uttrycken för detta återfinns i öppna samtal medan de implicita och mer utbredda uttrycken återfinns i

exempelvis filmens värld där man gärna skapar karaktärer efter stereotyper. (Hall i: Dines & Humez 1995, s. 20ff)

Berger ger följande definition av begreppet stereotyp: ”En stereotyp är en bild av en kategori människor som en grupp delar, en grov förenklad föreställning om hur individer som är medlemmar av en viss grupp är beskaffade.” (Berger 1999, s. 135) Den rådande ideologin i västvärldens samhällen är skapad av den vite mannen och Hall menar att vi fortfarande genom medierna ser världen ur en vit mans perspektiv. (Hall i: Dines & Humez 1995, s. 20ff)

Ideologierna ger oss de nödvändiga koderna för hur omgivningen och de symboler som finns däri, ska tolkas. Exempelvis skulle en tidningsbild som visar hur en svart demonstrant blir gripen av en vit polis i vår kultur tolkas på så sätt att polisen står för den goda rättvisan medan de svarta är de aggressiva och olydiga. De symboler som finns i ett samhälle är godtyckliga och verkar endast på grund av att människor har kommit överens om vad de ska stå för och de har nödvändigtvis inte något samband med objektet ifråga. (Fiske 1990, s. 69, 219f)

Hvitfelt refererar till en studie som handlar om arbetsprocessen på TV-redaktioner där man menar att det enda sättet att under tidspress producera nyheter är att ha väl inarbetade mallar och ramar. Detta medför att det finns stereotypa uppfattningar vid en redaktion om hur en händelse ska tolkas och framställas. Hvitfelt menar att stereotyperna har två viktiga ändamål i nyhetsprocessen. Dels handlar det om den redaktionella arbetsprocessen och händelseurvalet och dels handlar det om publikens förmåga att ta till sig nyheternas budskap. Hvitfelt menar att stereotypiseringen har en både tids- och resursbesparande funktion, då det är lättare rapportera om händelser som redan är kända för allmänheten. Publiken kan lättare ta till sig nyheterna om de passar in i deras uppfattningar om hur exempelvis ett krig skildras. Våra mallar säger att i ett krig lever människor i misär, husen de bor i plundras och familjer splittras. (Hvitfelt 2000, s. 38f)

Hvitfelt har gjort en studie angående nyhetsrapporteringen kring muslimer. Han menar att medierna i stor utsträckning arbetar med stereotyper och symboler för att beskriva händelser och fenomen när det handlar om islam. Hvitfelt tar upp exempel på mediernas islamsymboler med ord som fundamentalism, Allah, jihad, Koranen samt islamist. När sådana symboler förekommer i texter eller bilder styr de människorna genom att markera hur de handlingar, händelser eller förhållanden som beskrivs, ska tolkas. Symbolerna

fungerar alltså som stereotyper som styr vårt tänkande. Verkligheten beskrivs utifrån nyhetsmediernas förutbestämda mallar vilket gör att den ensidiga och mestadels negativa bilden av islam förstärks ytterligare. (Hvitfelt i: Brune 1999, s. 82f)

4.4 Nyhetsprocessen och nyhetsvärdering

Traditionellt har man betraktat nyheter som ett urval ur ett informationsflöde, att nyhetens väg till läsaren kantas av olika anhalter, där så kallade gate-keepers agerar som beslutsfattare om nyhetens fortsatta väg, om den skall stoppas eller sändas vidare, om den ska byggas ut och vilken prioritet den skall få (Hadenius & Weibull 1999, s. 317). En nyhet är dock inte enbart ett urval av information utan kan även ses som något som konstrueras ur en situation. Båda dessa perspektiv hänger nära samman och är beroende av varandra. I det ena fallet ligger tyngdpunkten på frågan om vilka faktorer som bestämmer vad som blir nyheter och i det andra fallet på hur nyheter ska värderas. (Hadenius & Weibull 1999, s. 335).

Alla nyheter som kommer till redaktionen blir dock inte publicerade i tidningen utan ett urval görs beroende på händelsernas nyhetsvärde. Hvitfeldt pekar ut åtta olika faktorer som har betydelse i nyhetsvärderingen och som i sin tur är beroende av varandra (Hvitfeldt 1985, s. 40).

Nyhetsurvalet påverkas av nyhetskällorna, de ekonomiska villkoren, nyhetsorganisationerna, publiken, politiska organisationer och intresseorganisationer, samhällssystemet, journalisterna och verkligheten. Vi kommer här att kort gå igenom de olika faktorerna.

Nyhetskällornas trovärdighet och lättillgänglighet är viktiga faktorer i nyhetsvärderingen då källornas värderingar kan ligga implicit i informationen. Tidningsredaktionernas ekonomiska villkor är begränsade. Nyheterna ska produceras till minsta möjliga kostnad, vilket innebär att tidningarna får göra avväganden för vilka ämnesområden som ska beröras och hur stort utrymme dessa ska få. Nyhetsorganisationen har också betydelse för hur nyheter värderas. Dels hur arbetet är organiserat, vilken teknisk nivå som finns, vilken policy man har på tidningen samt vem som äger den. Vidare påverkar publiken nyhetsvärderingen på så sätt att journalisterna strävar efter att göra en för publiken läsvärd tidning.

Beträffande samhällets politiska organisationer och intresseorganisationer så kan även dessa inverka på nyhetsvärderingen, exempelvis om tidningen har en politisk färg. Även det samhälle vi lever i, med dess ideologier och politiska och ekonomiska system, kan påverka nyhetsvärderingen. Vidare har journalisten självklart ett finger med i spelet i värderingen av nyheten. Hvitfelt menar dock att det oftare är kollektivet på en tidning snarare än en enskild journalist som värderar nyheten. (Hvitfelt 1985, s. 40ff)

Det har tidigare funnits en uppfattning, kallad speglingsteorin, som menar att medierna utgör en spegling av verkligheten. Detta är dock en sanning med modifikation då nyheterna i praktiken aldrig kan bli fullständigt rationella och objektiva. Samtidigt som journalisterna ska rapportera om omvärlden så tillhör de och förmedlar ett visst samhälles normsystem där det pågår ett identitets- och kulturbygge med uppfattningar om vilka som tillhör oss och vilka som räknas som de andra. Nyhetsjournalistiken ska visserligen spegla verkligheten, men bidrar samtidigt till att strukturera och meningsskapa verkligheten genom att låta vissa röster, bilder och symboler få träda fram. (Hvitfelt 1985, s. 89, Brune 2000, s. 19)

Hvitfelt har vidare identifierat olika faktorer som påverkar nyhetsvärderingen. Han menar att en nyhet har större chans att komma med på en tidnings förstasida om den innehåller ämnen såsom politik, ekonomi, brott och olyckor och gärna med negativa inslag. Han pekar även på att tid och rum har betydelse, där han menar att händelsen bör ske under en kort tidsperiod samt att avståndet, både kulturellt och geografiskt, bör vara kort. Vidare bör ämnet vara sensationellt eller överraskande, handla om en elitperson och gärna ha denne som källa. Ämnet ska vara enkelt att förmedla och förstå och samtidigt vara viktigt och relevant för läsarna. (Hvitfelt 1985, s. 215f)

Braham diskuterar nyhetsvärdering utifrån brittiska förhållanden och går specifikt in på varför rasfrågan har högt nyhetsvärde. Han menar att nyhetsvärdet inte bara bestämmer vad som kommer med i tidningen utan även på vilket sätt nyheten kommer att presenteras. Hur tidningarna väljer att presentera nyheten för läsarna beror på det rådande samhällsklimatet och de ideologier som existerar där. Vidare menar han att nyhetens värde stiger om den passar in i de föreställningsramar som vi läsare och journalister har. (I: Gurevitch m. fl. 1988, s. 175ff)

Nyhetsförmedlingen i Sverige har fyra huvudsyften: informationsfunktion, kommentarfunktion, granskningsfunktion och gruppkommunikationsfunktion. Medierna ska tillhandahålla medborgarna med nödvändig information för att de ska kunna ta ställning i samhällliga frågor. Vidare ska medierna kommentera de händelser som sker i samhället. Granskningsfunktionen innebär att medierna ska fungera som en tredje statsmakt som ska granska och kontrollera. Medierna ska också utgöra en del av det offentliga rummet, där debatter och diskussioner mellan olika grupper i samhället kan ta vid. (Hadenius & Weibull 1999, s. 36)

5 Material

Följande avsnitt syftar till att beskriva de två dagstidningarna i vårt undersökningsmaterial, DN och SvD. De båda tidningarna utgör tillsammans Sveriges två största och viktigaste forum för samhällliga diskussioner och debatter. På debattsidorna får samhällets elit såsom forskare, politiker och högt uppsatta personer inom näringslivet uttala sig. De ämnen som tas upp på dessa sidor förs ofta vidare till andra medier och blir föremål för diskussion även där.

5.1 Dagens nyheter

DN ingår i Bonnierkoncernen som är ett av norra Europas ledande medieföretag. Tidningens upplaga i hela Sverige är 360 500 exemplar, måndag till fredag och på söndagar ca 409 000. Spridningen av tidningen är centrerad till Stockholmsområdet där upplagan är 278 000 exemplar måndag – fredag, och på söndagar 288 000 exemplar. Tidningen är Sveriges största annonsmedium. (www.dn.se, 2002-04-24)

5.2 Svenska Dagbladet

Svenska Dagbladet ägs till 99% av den norska mediekoncernen Schibsted som sedan 1998 är majoritetsägare i Svenska Dagbladet. Upplagan är på 188 800 i snitt för vardag och helg (maj 2002). Cirka två tredjedelar av upplagan distribueras i Stockholm. (www.svd.se, 2002-04-24)

6 Metod

Följande avsnitt har för syfte att beskriva hur vi har gått tillväga för att besvara vårt syfte. Vår undersökning kommer att bestå av två delar; en kvantitativ och en kvalitativ innehållsanalys för att både ge en bild av helheten och för att sedan kunna fördjupa sig i utvalda teman i denna. Den kvantitativa delen syftar till att ge en god överblick över materialet samt en möjlighet att finna teman att analysera i den kvalitativa delen. Den kvalitativa delen kommer att bestå av innehållsanalyser av artiklar hämtade ur både DN och SvD med syftet att undersöka hur debatten har förts om händelserna kring Fadime och läsarnas reaktioner på detta. Vi ämnar inte jämföra de båda tidningarnas rapportering då vi anser att de är relativt lika i sin framtoning.

Vi har valt att analysera texterna utifrån de analysverktyg som Hellspong sätter upp i sin bok *Metoder för brukstextanalys* (2001). Vi har valt att göra en diskussionsanalys, då vårt syfte är att ta reda på hur debatten har förts kring skuldfrågan och hur olika parter har resonerat i denna fråga.

6.1 Urval och metod för den kvantitativa analysen

Vi har valt att undersöka artiklar ur Sveriges två största dagstidningar, DN och SvD. Det finns två skäl till att vi valde DN och SvD som undersökningsmaterial. För det första är tidningarna Sveriges två största dagstidningar och har därigenom ett stort inflytande över hur vi uppfattar nyheter, exempelvis i fallet Fadime. För det andra har de båda tidningarna ett stort inflytande över den allmänna opinionen i Sverige, då deras debatt- och ledarsidor är ett nationellt forum för diskussion.

För att få fram undersökningsmaterialet gick vi in på Mediearkivet (www.mediarkivet.se) för att hitta artiklar i SvD, respektive Presstext (www.presstext.prb.se) för att hitta artiklar i DN som behandlade fallet Fadime. Vi använde sökordet Fadime och vi sökte på artiklar från den dagen hon mördades, den 21 januari år 2002, fram till den dagen då domen mot hennes far föll, den 4 april år 2002. Vi fick 160 träffar för artiklar i DN och 87 träffar i SvD. Därefter läste vi igenom materialet för att få en överblick över detta. Efter att ha gått igenom materialet ville vi få svar på tre saker. För det första ville vi se vilka olika kategorier av artiklar som fanns i materialet, såsom ledare, nyheter och

krönikor, och hur stora dessa grupper var. För det andra ville vi se hur materialet fördelade sig över tid och om det exempelvis fanns fler debattartiklar i början av undersökningsperioden. För det tredje ville vi ta reda på vilka olika teman som fanns i materialet samt om det var någon eller några som var dominerande.

Det finns dock några nackdelar med vårt urvalsförfarande. De artiklar som skrivs ut från Mediearkivet respektive Presstext är alla artiklar som innehåller ordet Fadime någonstans i texten. Det betyder att alla de artiklar som finns på listan från databaserna inte nödvändigtvis har Fadime som huvudtema. Men även dessa artiklar fyller en viktig funktion i vår undersökning då man därigenom kan se vilka spin-off effekter och vilken betydelse fallet har fått. Det finns även ett antal artiklar som behandlar ett närbesläktat tema till Fadime, såsom hedersmord, men som inte har ordet Fadime i texten. Dessa artiklar faller bort med vårt urvalsförfarande. Vi har även upptäckt att det förekommer vissa fel i utskriften från Presstext och Mediearkivet. När vi har bläddrat i de båda tidningarna har vi upptäckt två artiklar som innehåller ordet Fadime och som därför borde ha varit med på listorna. Dessa artiklar ingår dock inte i vårt undersökningsmaterial eftersom vi enbart följer utskriften från Presstext och Mediearkivet.

6.1.1 Resultat av den kvantitativa analysen

Vi delade in materialet i två huvudkategorier, **nyheter** och **opinion**. De två huvudkategorierna skapades eftersom vi ville följa händelseförloppet i Fadime-fallet och se hur debatten har förts kring detta.

Därefter delades huvudkategorierna in i ett antal underkategorier. Huvudkategorin **nyheter** delades in i **inrikesnyheter**, **utrikesnyheter**, **kulturnyheter**, **notiser** och **reportage**. Huvudkategorin **opinion** delades in i **ledare**, **debatt**, **debatt/kultur**, **insändare**, **krönika** och **recension**. Vi har även skapat en kategori som står utanför huvudkategorierna, som vi har kallat **övrigt**. Här placeras artiklar som inte faller in under de andra kategorierna. Kategorierna kan verka självklara men vi anser att vi bör ge en förklaring till vilka artiklar som faller in under vilka kategorier.

I underkategorierna **inrikes-**, **utrikes-** samt **kulturnyheter** förekommer de nyhetsartiklar som återfinns på inrikes-, utrikes- och kultursidorna i tidningarna, dock inte notiser som har fått en egen kategori. Inom underkategorin **notiser** återfinns även puffar, bildtexter samt radio- och tv-tips. Notiser

kännetecknas av att de är korta samt saknar ingress och mellanrubriker. Underkategorin **reportage** utmärks av att man går på djupet i en viss fråga eller person. Reportaget är ofta en längre artikel där reportern ges utrymme att vara mer personlig och reflekterande och ofta själv har varit på plats. I underkategorin **ledare** förekommer alla artiklar skrivna av tidningarnas egna ledarskribenter. Det kan alltså förekomma mer än en ledarartikel per dag. I underkategorin **debatt** återfinns de debattartiklar som ofta är skrivna av olika opinionsledare. Både DN och SvD har en egen debattsida, men det finns även exempel där debattartiklar återfinns på ledarsidan. Samma sak gäller för underkategorin **debatt/kultur**. I underkategorin **insändare** får tidningarnas läsare tillfälle att uttrycka sina åsikter. **Krönikorna** återfinns på många olika platser i tidningarna, såsom under familjesidan, radio- och TV-sidan och ledarsidan. Krönikan är personlig och det är vanligt att samma krönikör återkommer med jämna mellanrum. **Recensioner** återfinns ofta i kulturdelen i de båda tidningarna. I denna undersökning innehåller denna underkategori främst teater- och filmrecensioner. Inom kategorin **övrigt** återfinns artiklar som inte passar in i någon av de kategorier som vi har ställt upp, såsom en språkspalt och en artikel från trädgårdsdelen. (Jmf Lundgren m. fl. 1999, s. 31ff)

För att se hur materialet i de båda tidningarna fördelade sig över tid, skapade vi ett diagram med tiden på x-axeln och antalet artiklar på y-axeln. I detta diagram väljer vi att redovisa DN:s och SvD:s artiklar var för sig.

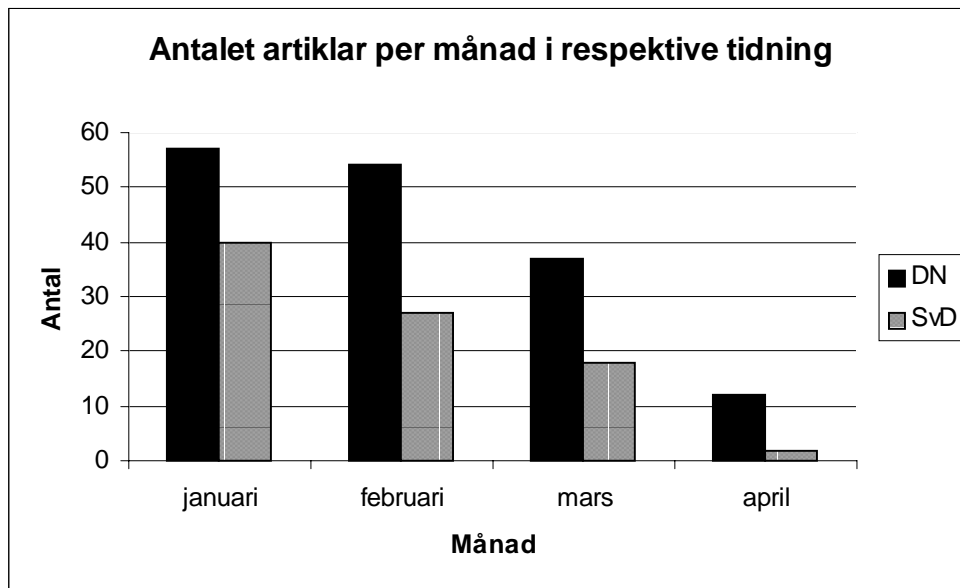

Diagram 1

Här kan vi se att antalet artiklar är större i DN än i SvD och att det finns flest artiklar i januari i både DN och SvD. Vidare kan vi av diagrammet utläsa att andelen artiklar var störst när nyheten om mordet publicerades och har därefter sakta avtagit. Vi kan också se att antalet artiklar i DN går ner ordentligt först i mars månad, medan SvD minskar stort redan i februari.

I diagram två kan vi se hur kategorierna fördelar sig i undersökningsmaterialet i de båda tidningarna.

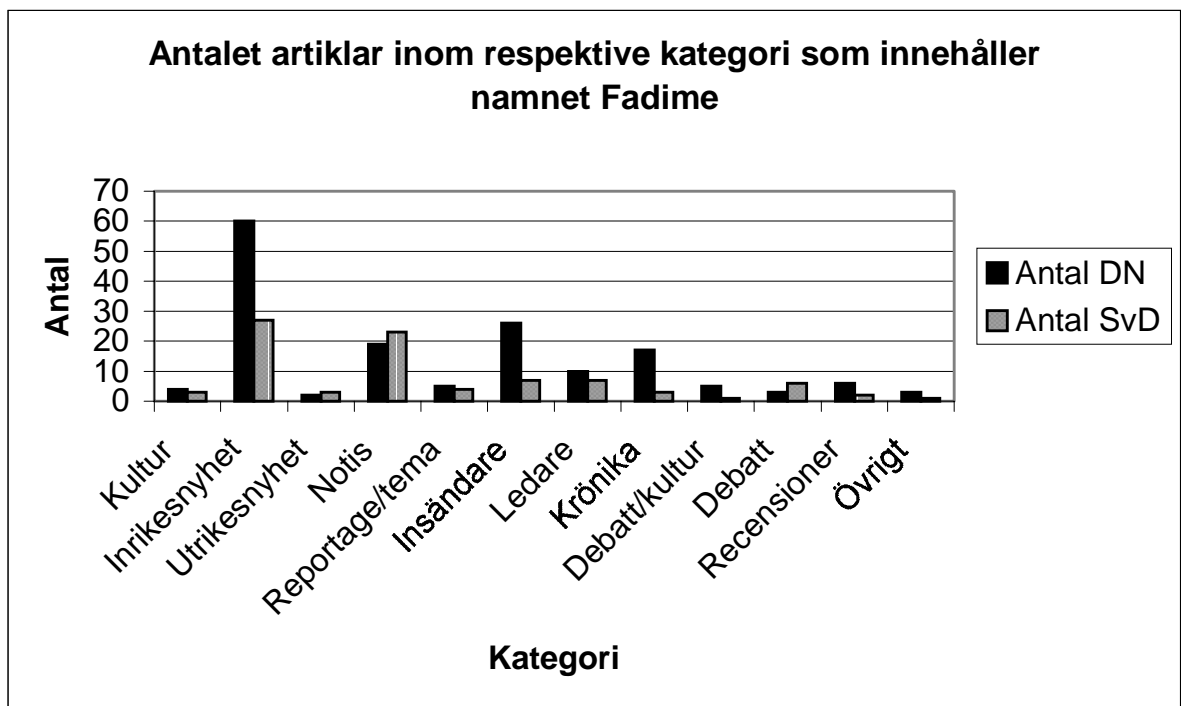

Diagram 2

Av detta kan vi utläsa att kategorin inrikesnyhet är störst i båda tidningarna. I SvD är kategorin notiser den näst största gruppen. I DN kan vi se att kategorin insändare hamnar på andra plats, men även notiser finns det ett stort antal av. För övrigt kan vi säga att de opinionsbildande artiklarna såsom ledare och insändare är betydligt fler i DN. Av detta kan vi utläsa att debatten kring Fadime-fallet har varit större i DN än i SvD.

I diagram tre kan vi se hur huvudkategorierna **Nyheter** och **Opinion** fördelade sig över tid oberoende av tidning.

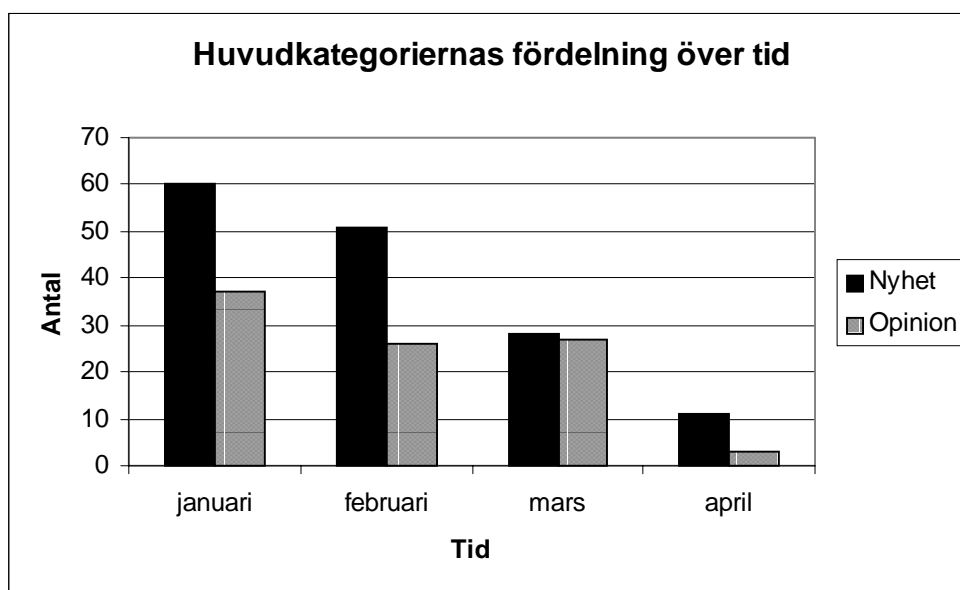

Diagram 3

Av diagrammet kan vi utläsa att det under hela perioden finns fler nyhetsartiklar än opinionsbildande artiklar. Nyhetsartiklarna är flest i januari och februari och minskar sedan kraftigt. De opinionsbildande artiklarna å sin sida minskar ungefär lika mycket som nyhetsartiklarna i januari – februari, men ökar sedan något fram till mars för att slutligen dala. Påpekas bör att varken januari eller april är fulltaliga månader, då artikelurvalet börjar den 23 januari och slutar den 4 april. Trots detta är januari den månad som har högst frekvens av artiklar.

För att finna olika teman i materialet, läste vi igenom samtliga artiklar och skrev ner varje artikels huvudtema och deltema. Utifrån dessa skapade vi ett antal övergripande teman, oberoende av kategori. De teman vi hittade var integrationspolitik, skuldfrågan, nyheter/händelseförloppet, spin-off-artiklar, hedersmord och kondoleanser. Vissa artiklar hade mer än ett tema och kunde placeras in under exempelvis integrationspolitik och spin-off.

De artiklar som fanns under temat integrationspolitik kunde exempelvis vara debattartiklar om hur integrationen av invandrare kan förbättras eller nyhetsartiklar om åtgärdsförslag från politiker. Temat skuldfrågan behandlar till stor del vem eller vad som bär skulden till dådet. Det finns en stor del debatt-, ledare- och insändarartiklar inom detta tema. Inom temat nyheter/händelseförlopp förekommer nästan uteslutande nyhetsartiklar och notiser. De artiklar som har hamnat under temat spin-off är artiklar som nämner Fadimes namn och kanske

själva händelsen i texten, men som inte har Fadime som huvudtema. Här återfinns exempelvis recensioner, rapporter från kvinnojournalers arbete och nyhetsartiklar som behandlar fall som liknar Fadimes. Under temat hedersmord finns exempelvis reportage där människor ger sin syn på vad begreppet innebär. Det minsta temat i denna undersökning är gruppen kondoleanser som kan bestå av insändare som uttrycker sin sorg över Fadimes död.

Det mest centrala och mest intressanta temat av dessa är skuldfrågan eftersom den debatt som har förts i de båda tidningarna främst har kretsat kring detta ämne. Detta tema behandlas i inte mindre än 57 av artiklarna i DN och SvD. Skuldfrågan kan ge en bild av hur vi väljer att se på människor från andra kulturer. Efter att ha funnit vårt tema för undersökningen gjorde vi ännu en genomläsning av artiklarna som handlade om skuld för att se ur vilka perspektiv man kan betrakta frågan. Vi fann följande perspektiv eller delteman: kultur-, feminist-, individ- samt ett blandperspektiv där flera faktorer inverkar.

6.2 Urval och metod för kvalitativ innehållsanalys

Vi kommer här att närmare studera skuldfrågan utifrån de olika perspektiv som har kommit fram i debatten: kultur-, feminism-, individ- samt blandperspektiv. Av de 57 artiklar som behandlar skuldfrågan har vi valt ut elva artiklar som vi kommer att analysera. Dessa kallar vi nyckelartiklar, då vi anser att dessa tydligast representerar de olika åsikterna i frågan. De åsikter som framkom tydligast i debatten ingår i kultur-, feminism eller individperspektivet. Här återfinns tre nyckelartiklar från vardera perspektiv i analysen. Ur blandperspektivet återfinns två nyckelartiklar.

Vi har valt att göra en diskussionsanalys av artiklarna, då syftet med denna är att ta reda på hur olika parter framställer sina åsikter kring en viss fråga som är gemensam för dem. Med detta sagt behöver det nödvändigtvis inte röra sig om rena debattartiklar, utan även i nyhetsartiklar kan åsikter om skuldfrågan föras fram och ses som ett ställningstagande i frågan.

Vi kommer att utgå från Hellspongs analysverktyg för diskussionsanalys (Hellspong 1999). Analysverktyget är till viss del anpassat till en muntlig diskussion, vilket innebär att vissa delar faller bort för vårt syfte. Alla frågor kan heller inte besvaras i alla artiklar eftersom formen på dem skiljer sig åt. I vissa fall

rör det sig om kortare inlägg, i andra längre debattartiklar eller rena nyhetsartiklar. Vårt analysverktyg består av följande områden: diskussionens förutsättningar, dess framställningssätt, mottagningssätt och slutligen en sammanfattning och värdering av de olika perspektiven.

6.2.1 Förutsättningar

Området förutsättningar rör frågor kring diskussionen och dess sammanhang. Detta för att ta reda på hur sammanhanget kan påverka diskussionens utfall. Här ställs frågor kring diskussionens form; i vilken kanal den förs, vilken betydelse kanalen kan ha för innehållet samt hur artikelurvalet ser ut och om detta har betydelse för de strategier som används i debatten. I området förutsättningar ställs även frågor kring diskussionens syfte. Dessa fyra frågor är gemensamma för samtliga artiklar och kommer därför att redovisas övergripligt i inledningen av analysen.

1. Vad är det för slags diskussion? Är det en offentlig debatt eller en intern?
2. I vilken kanal pågår diskussionen? Vad har kanalen för betydelse för innehållet? Under vilka förutsättningar arbetar tidningsredaktionerna när de väljer ut artiklar?
3. Hur ser den formella ramen för diskussionen ut? Är den fri eller bunden?
4. Vad är syftet med diskussionen?

Nästa steg i analysen är att gå djupare in i varje enskild artikel för att se vem det är som deltar och hur detta kan påverka debatten. Här ställs frågor kring deltagarnas position i samhället, vem eller vad de representerar samt om de har någon relation till varandra.

5. Vem är artikelförfattaren? Vilken makt, anseende eller kunskap har denne? Representerar han/hon olika kollektiv eller institutioner?

Vidare handlar förutsättningarna om diskussionens relevans för skribenten och vilka åsikter denne har.

6. Är diskussionen viktig för skribenten?
7. Vilka olika ståndpunkter har skribenten?

6.2.2 Framställningsätt

Under avdelningen framställningsätt tar vi upp på vilket sätt de olika parterna framför sina uppfattningar. Här ställs frågor kring främst två områden; huruvida skribenten sätter in händelsen i ett sammanhang samt inläggens hållbarhet och grund.

8. Hur tydliga är inläggen?
9. I vilken mån ges en bakgrundsbeskrivning?
10. Är resonemangen baserade på känslor eller fakta?
11. Strävar man efter samförstånd?

6.2.3 Mottagningsätt

Under rubriken mottagningsätt vill man ta reda på hur de olika parterna behandlar varandras inlägg och på vilket sätt kritiken framförs. I de fall där inläggen är svar på ett tidigare debattinlägg undersöker vi hur inläggen mottas av motparten.

12. Försöker de olika skribenterna att förstå varandra? Eller förekommer det missförstånd?
13. Försöker man att finna bakomliggande orsaker till inläggen eller vill man helst kritisera varandra? Fokuserar man på samma sidor av frågan eller olika?

6.2.4 Deltagarnas stil och taktik

Deltagarnas stil och taktik talar om på vilket sätt skribenterna framför sina åsikter. Här frågar vi oss hur skribenterna berikar diskussionen och om man kan finna åsikter som man delar. Vi tittar också på den kritik som skribenterna ger varandra.

14. Tillför skribenten något nytt till diskussionen?
15. Hur stor del av inläggen är angrepp respektive bemötande av kritik?

6.2.5 Sammanfattning och värdering

Denna del i undersökningen handlar om att knyta ihop trådarna i diskussionen där man försöker se om de olika parterna har en gemensam grund som de alla delar. Avslutningsvis görs en bedömning av diskussionen i sin helhet.

16. Har parterna en gemensam grund med uppfattningar som alla delar? Om inte, vad kan ligga bakom de olika uppfattningarna? Är de beroende av ideologi eller kultur exempelvis?
17. Hur bedömer vi diskussionen i sin helhet? Har någon part varit mer övertygande än den andre?

7 Analys

I detta avsnitt analyseras de elva artiklar som behandlar temat skuldfrågan utifrån olika aspekter. Vi börjar dock med att beskriva de förutsättningar som är gemensamma för samtliga artiklar. Därefter går vi igenom de olika perspektiven i tur och ordning med början i kulturen som följs av feminism-, samhälle-, individ- samt blandperspektiv. Avslutningsvis knyts teorierna an till resultatet av analysdelen.

7.1 Förutsättningar för samtliga artiklar

Alla debatter som förs i dagspressen är offentliga eftersom läsarna har tillgång till de olika åsikterna på ledar-, debatt och nyhetssidor samt även själva kan delta genom att skriva insändare. Denna specifika debatt kring skuldfrågan förs i två av Sveriges största dagstidningar, vilket gör att tillgängligheten är maximal. Tidningarna kan nås och läsas över hela Sverige och diskussionen rör ett ämne som engagerar hela nationen.

Möjligheten till dialog finns i den kanal som dagspressen utgör men möjligheten till snabba utväxlingar av repliker är liten till skillnad från i andra kanaler såsom radio och TV. Detta formar givetvis inläggen på så sätt att de ofta är långa och monologiska.

Redaktionen för Synpunkt, insändarsidan på SvD, menar att man eftersträvar att hålla en öppen linje gentemot läsarna. Man vill ge människor

yttrandefrihet och försöker släppa in åsikter som inte alltid är politiskt korrekta, även om man drar gränser exempelvis vid rasistiska åsikter. Man publicerar gärna repliker på tidigare insändare eftersom detta skapar debatt på sidan. I genomsnitt får man varje dag in 30 mail, 15 brev och fax till redaktionen. På grund av den stressade arbetssituationen, menar SvD, kan det ofta bli slumpen som avgör vilka insändare som publiceras. (Urpo Jääaro, redaktör Synpunkt, 24/7 2002)

Insändarsidan på DN, Läsarnas DN, vill publicera insändare som skriver något nytt och eget. Om de är illa skrivna eller om det finns risk för missförstånd publiceras de inte, vilket kan anses vara orättvist. Man tar hellre in en insändare av en person som skriver sällan och för att något framstår som viktigt för dem än en insändare skriven av en person som gärna kommenterar allt och alla och som skickar till flera tidningar samtidigt. Okunnighet och fördomar är också sådant som sällas bort. I snitt kommer det in 30 brev om dagen. (Eva Lycksell, redaktör Läsarnas DN, 1/8 2002)

SvD:s debattsida, Brännpunkt, publicerar en huvuddebattartikel i varje nummer och gärna en replik på en tidigare artikel. Man väljer ut sina debattartiklar beroende på ämnets aktualitet, kvaliteten i språket och skribentens kunskaper i ämnet. Att kända personer får företräde kan motiveras med att de ofta är experter på sitt område. Varje dag inkommer 20 – 30 debattartiklar som de sällar bland. (Sune Olofsson, redaktör Brännpunkt, 1/8 2002)

Redaktionen på DN Debatt menar att nyckelorden för deras val av debattartiklar är nyheter och fördjupning. De kan få uppemot 30 mail, brev och fax om dagen som de väljer bland. (Mats Bergstrand, redaktör DN debatt, 24/7 2002)

Den formella ramen för diskussionen skiljer sig beroende på om det rör sig om en debattartikel eller en insändare. En debattartikel känner ofta till de retoriska reglerna, använder sig i högre grad av ett formellt språk och är skrivna av människor med vana att uttrycka sig. En insändare har å andra sidan en friare form och är oftast kortare än debattartikeln.

Diskussionens övergripande syfte är att engagera allmänheten i den aktuella frågan, men givetvis har varje skribent olika intentioner med sin text.

7.2 Kulturperspektivet

I detta perspektiv har vi valt ut tre olika artiklar; en debattartikel från kultursidan (bilaga 1), ett inlägg på ledarsidan (bilaga 2) och en nyhetsartikel (bilaga 3). Kulturperspektivet utmärks av att man ser på människor som beroende av den kultur som omger honom/henne och att kulturen återspeglas i hans/hennes handlingar. Vidare är kulturen något som ständigt förändras och utvecklas. I fallet Fadime menar man alltså att pappans handlingar har en grund i den kurdiska kulturens normer och att dessa normer rättfärdigar en sådan handling som ett hedersmord. För att komma åt problemet här i Sverige och för att förhindra att fler hedersmord inträffar måste man erkänna kulturens inverkan på människan och ge olika kulturer möjligheter att mötas. Vi svenskar är formade av vårt samhälle, vilket är långt ifrån ett perfekt samhälle, så varför skulle inte de vara formade av sitt? Om vi erkänner hedersmordens kulturella grund kan vi förhindra att fler hedersmord sker i Sverige.

De tre artiklarna nyanserar dock perspektivet på olika vis. Den första artikeln, "Den stora skräcken för skillnader", är skriven av Mikael Kurkiala, fil dr i kulturanthropologi vid Uppsala och Lunds universitet. Han representerar således den intellektuella eliten då han återkommer vid flera tillfällen i DN. Kurkiala är den starkaste rösten inom kulturperspektivet och är den som tydligast tecknar grunden för perspektivet. Författaren är kritisk till hur opinionsbildare med flera har reagerat efter mordet på Fadime. Han går emot två olika motståndsläger. Det ena lägret lägger skulden på individen och menar att mordet är ett verk av en galen man som lika gärna kunde ha varit svensk. Här återfinns kurdiska och svenska starka opinionsbildare såsom Jan Guillou och Kurdo Baksi. Det andra lägret lägger skulden på samhällets struktur där Fadime ses som ännu ett offer för den patriarkala samhällsstrukturen. I detta läger finner vi vänsterdebattörer såsom Gudrun Schyman och feministiska debattörer såsom Moa Matthis. Det är intressant i detta sammanhang, menar Kurkiala, att de som ställer sig bakom kulturperspektivet ofta är de kurdiska kvinnorna själva. Vidare säger Kurkiala att förklaringen till varför opinionsbildare inte väljer att lägga skulden på den kurdiska kulturen beror på att de är rädda för att främlingsfientligheten i samhället ska öka och samtidigt tar de tillfället i akt att vinna röster inför höstens val.

Kurkiala utvecklar resonemanget om vad människans kulturella tillhörighet innebär och orsakas av. Han menar att ett samhälles normer formar dess kultur, vad som är rätt och fel.

Om en handling är 'kulturell' eller inte kan testas med frågan: 'finns det något sätt att legitimera denna handling utifrån allmänt vedertagna normer i den aktuella kulturen?'

Alltså måste vi granska samhällets kulturella mönster för att kunna komma åt problem som hedersmord.

Den andra artikeln i kulturperspektivet, "INLÄGG/Hedersmord", är ett inlägg på ledarsidan av Dilsa Demirbag-Sten som är en kurdisk författare. Hon har bland annat skrivit *Svenska – en nödvändighet* (1995) samt arbetat som sakkunnig åt f.d. integrationsminister Leif Blomberg (<http://www.sr.se/p1/sommar/1999/Dilsa.htm>). Det som är intressant i detta inlägg är att hon skriver i egenskap av kurdisk kvinna, vilket sätter sin prägel på de åsikter som hon för fram.

Dilsa utvecklar Kurkialas resonemang om motståndarnas rädsla för främlingsfientlighet om skulden läggs på den kurdiska kulturen för hedersmordet. Rädslan hos motståndarna, och hon syftar i detta fall på ett uttalande från den kurdiska opinionsbildaren Kurdo Baksi, ligger också på en annan nivå, där man tror att den kurdiska kampen för självständighet kommer att förstöras om man förknippar hedersmord med den kurdiska kulturen. Dilsa menar dock:

Måste vi kurdiska kvinnor offra våra rättigheter för den större och viktigare kampen för kurdernas rätt till mänskliga rättigheter? Är det inte kvinnornas mänskliga rättighet att själva välja sitt liv?

Här blir det tydligt att debatten är av personlig relevans för författaren. Kvinnokampen måste få minst lika stort utrymme som den kurdiska frihetskampen, menar hon. Kurkiala uttrycker visserligen att vi ska gå på de kurdiska kvinnornas linje men Dilsa drar frågan ett steg längre genom att diskutera den kurdiska frihetskampen i sammanhanget.

Dilsa tillför ytterligare en dimension till kulturperspektivet då hon svarar på argumentet att mordet på Pela och Fadime inte kan jämföras med dåd där en

svensk man mördar sin svenska maka eller sambo. Skillnaden är, menar författaren, att Rahmi Sahindal får stöd av ett kollektiv. Detta stöd har vi fått se exempel på under rättegången då någon i släkten plötsligt tar på sig mordet eller då döttrarna inte vågar vittna. Författaren menar dock att detta inte endast är den kurdiska kulturens struktur vi ser, utan strukturen återfinns i hela Mellanöstern, hos muslimer såväl som hos kristna. Även i vår svenska kultur förekommer det kvinnoförtryck, menar hon.

Den tredje artikeln, "Våldet mot kvinnor djupt rotat", är en nyhetsartikel där man intervjuar Roonak Faraj som är chefredaktör för kvinnokampstidningen *Rewan* i den iranska delen av Kurdistan. I Kurdistan är hon ansvarig för ett stödcentrum för kvinnor och har även forskat kring våldet mot kvinnor i Kurdistan. Det denna artikel främst tillför kulturperspektivet är att den sätter in problematiken i sitt sammanhang då Roonak Faraj beskriver grunden för hedersmord i den kurdiska kulturen. Faraj bekräftar att våldet mot kvinnor är vanligt förekommande i den kurdiska och i andra mellanösternkulturer.

Ytterst har det sitt ursprung i klanmentalitet och i att kurderna varit ett förtryckt folk som saknat ett eget land. Därför har de gamla feodala traditionerna levt kvar där längre än på andra håll, anser hon.

Detta, menar Faraj, gör att de som kommer till Sverige vill bevara sitt ursprung. Dessutom förklarar hon i artikeln orsakerna till varför hedersmord begås; flickans rykte kan vara skadat, hon är inte oskuld, hon är kär i någon som familjen inte godkänner, hon har haft sex utanför äktenskapet eller är gravid utan att ha en man.

I de tre artiklarna inom kulturperspektivet finns det även skillnader som främst rör motiven för deras åsikter. För Kurkialas del styrs han av sin ideologiska övertygelse som filosofie doktor i kulturanthropologi då hans åsikter är grundade i hans vetenskapliga övertygelse. De båda andra artiklarna har ett annat motiv. Båda är skrivna av kurdiska kvinnor som har ett personligt engagemang i frågor kring kvinnovåld och hedersmord. Kvinnorna har sin bakgrund i och kunskap om den kurdiska kulturen. Deras engagemang har således en djupare dimension och kan därför kännas mer trovärdiga. Dessutom ställer de sig öppet kritiska till sin egna kultur, vilket kan anses som modigt och insiktsfullt.

I DN får Kurkiala störst utrymme, vilket kan tolkas som att han får högst erkännande av tidningsredaktionen. Dock menar vi att få läsare kan ta till sig av och även replikera hans text då han riktar sig till en smal läsekrets genom sitt ordval och sin utformning. Vi antar att nyhetstexten om Roonak Faraj har störst påverkan på människor. Dels för att artikeln ger en bakgrund till problematiken på ett annat sätt än vad debattartiklarna gör, dels för att nyhetsartikeln som genre utmärks av att innehålla faktorer som berör. Artikeln redovisar även fakta kring hedersmord och har ett upplägg som tilltalar den breda allmänheten.

7.3 Feministperspektivet

Inom detta perspektiv återfinns tre artiklar: en artikel från DN Debatt (bilaga 4), en debattartikel från DN:s kulturdelen (bilaga 5) samt en replik (bilaga 6) i DN. Inom feministperspektivet menar samtliga debattörer att patriarkaliska strukturer finns i så gott som alla samhällen. Männerna utövar makt över kvinnorna, i Sverige såväl som i Kurdistan. Även svenska kvinnor misshandlas och dödas av svenska män, menar debattörerna. En feministisk analys av vårt samhälle vill föra fram de patriarkaliska strukturerna i ljuset för att kunna lösa problemet med att män utövar våld mot kvinnor.

Den första artikeln, "Fadime offer för mäns förtryck", är skriven av Gudrun Schyman som är partiledare för vänsterpartiet och hon har därigenom en stark politisk position. Detta är den första artikeln i debatten som belyser skuldfrågan ur ett feministiskt perspektiv. Schyman menar att Fadime:

...inte var ett offer för den kurdiska kulturen. Hon föll offer för den ordning där män förtrycker kvinnor.

Hon menar att kvinnor är systematiskt underordnade männen runt om i världen och att det finns olika nivåer på underordningen.

...i talibanernas Afghanistan avrättades kvinnor inför publik om de haft utomäktenskapliga förbindelser; i Sverige har vi en jämställdhetslag, men nästan varannan kvinna har utsatts för våld av en man.

Vidare menar Schyman att det finns möjlighet till förändring då underordningen inte har någon biologisk eller genetisk grund.

Den andra artikeln, ”Patriarkatet styr Sverige”, är skriven av kulturskribenten Moa Matthis där hon svarar på Kurkialas artikel som vi har analyserat ovan. Matthis är en ofta återkommande skribent då det gäller kvinnofrågor. Författaren tillför ett ytterligare resonemang till feministperspektivet. Matthis erkänner att kulturperspektivet kan vara viktigt här och nu, eftersom det kan ge ”politiker /.../ råg i ryggen att fatta beslut om riktat stöd till kvinnojourer”. Dock kan det vara farligt att i det långa loppet göra en kulturell analys av denna situation, då man måste se mordet som en del av den svenska kulturen. Fadern ska dömas för det mord han har begått och ”inte för att han är kurd eller påstås ha handlat i enlighet med ’kurdisk kultur’”. Matthis menar att fadern är en del av det svenska samhället idag.

Vare sig Rahmi Sahindal hade fötts i Kurdistan, på månen eller i USA måste man utgå från att de värderingar som låg till grund för hans handlingar idag är en oavskiljbar del av den svenska kulturen.

Därför måste det svenska samhället ta sitt ansvar, inte det kurdiska folket, menar hon. Om vi lägger skulden på kurderna är det lättare för oss svenskar att avskärma oss från händelsen.

Även den tredje artikeln, ”Fadime mördades för att hon var kvinna. Lättvindiga förklaringar gynnar rasisterna och det svenska samhället”, är ett svar på Kurkialas debattartikel. Författare är den kurdiske debattören och författaren Kurdo Baksi. Han är chefsredaktör för *Svartvitt med Expo* och skriver ofta artiklar om invandrarnas rätt. I artikeln vill Baksi ge mordet på Fadime flera bakomliggande förklaringar. Alla mänskliga handlingar är kulturellt betingade i en eller annan form men mordet kan inte enbart ges en kulturell förklaring. Det avleder människor från att se de verkliga problemen, såsom könsförtryck, sociala orättvisor och ekonomiskt förtryck. Om man ger dådet en kulturell förklaring jämför man också olika kulturer med varandra. Därmed betraktas den främmande kulturen som bakåtsträvande och något som måste bekämpas och förändras. Detta leder ofta, enligt Baksi, till främlingsfientlighet och gynnar det manssamhälle som finns i Sverige. Baksis rädsla för rasism är hans främsta argument mot en kulturell

förklaring av mordet. Han menar att han själv har blivit utsatt för rasistiska angrepp efter mordet på Fadime.

Motiven för de tre artiklarna inom feministperspektivet skiljer sig åt. Schymans artikel är tydligt politisk då hon vill föra fram att kvinnor är förtryckta inom alla områden i samhället och att vi endast kan uppnå jämställdhet med vänsterpolitik. Matthis å sin sida för in samhällets betydelse för förändring av de patriarkaliska strukturer som finns i vårt svenska samhälle. I likhet med Schyman talar Matthis utifrån en ideologisk övertygelse medan Baksis övertygelse ligger på ett personligt plan då han uttalar sig om sitt eget folk och sin egen rädsla.

Det är svårt att bedöma vem av de tre skribenterna som gör starkast intryck på sina läsare. Det är möjligt att man som läsare går in i texten med olika förväntningar och perspektiv då alla tre skribenter är kända och ofta återkommande i medierna. Samtliga skribenter är feminister, även om graden av övertygelse skiljer sig åt mellan dem. Vi tror att om man som läsare känner till deras feministiska utgångspunkter redan innan man tar sig an artikeln, så styr detta ens uppfattning om textens trovärdighet.

7.4 Individperspektivet

Inom detta perspektiv återfinns tre nyhetsartiklar: två från DN (bilaga 7 och 8) och en från SvD (bilaga 9). Utmärkande för individperspektivet är att skulden läggs på Rahmi Sahindal. Han beskrivs som en sjuk man med djupt rotade värderingar från sitt gamla hemland. Det viktiga här är att man inte lägger skulden på en hel grupp och kultur. Inom individperspektivet vill man beskriva och förklara den enskilde individens handlande och sätta in detta i en större kontext. Detta perspektiv är svårare att tolka, dels eftersom åsikterna endast återfinns i nyhetsartiklar där uttalandena är korta, dels för att rösterna bakom uttalandena inte propagerar för sin sak på samma sätt som i en debattartikel.

Den första artikeln, "Risk att allt snart glöms", är skriven av Anders Steinvall som är DN:s korrespondent i Mälardalen. Han har intervjuat tre kurdiska män i medelåldern som är bosatta i Uppsala och som är engagerade i svensk-kurdiska föreningen. Männerna har drabbats av en så kallad kollektiv skuldbörda som har förmörkat deras tillvaro. Det som är viktigt i denna artikel är att männen vill ge en mer nyanserad bild av sina egna landsmän. De menar att kurderna inte

ska betraktas som en enhetlig grupp utan att det finns stora skillnader i bakgrund hos dem. De erkänner att det finns ett problem bland de män som har djupt rotade värderingar från sitt gamla hemland och nämner Fadimes pappa som en sådan man. De menar att Fadimes pappa är isolerad och har omgivit sig med en liten grupp av kurder från en viss del av Kurdistan. Männen menar att när man har valt att leva i Sverige bör man acceptera de normer som finns i det nya landet.

Vi har alla kommit hit för att vi vill ha frihet från den turkiska staten. Då måste vi också acceptera att ge våra barn frihet.

Även de tre kurdiska männen har utsatts för gruppträck av sina landsmän och den kritik som framförs i artikeln kan ses som en uppmaning till dem. Det som är intressant med denna artikel är att Steinvall har talat med tre kurdiska män som har ifrågasatt sina ursprungliga kulturella normer, och som med kritiska ögon betraktar sina egna landsmän och som idag ställer sig bakom svenska värderingar.

Den andra nyhetsartikeln, ”Slakten vill ge en annan bild av tragedin”, är skriven av Staffan Kihlström och presenterar två läger i skuldfrågan. Den ena sidan ger uttryck för individperspektivet och den andra talar för kulturens påverkan. De som talar för individperspektivet är familjens släktingar. För den andra sidan talar debattörer och ett antal anonyma källor. Läsarna ges även en bakgrund till familjeförhållandena och den press som Fadime utsattes för under flera år. Släktingarna beskriver pappan som en sjuk man och Fadime som en lögnare. De är tydliga med att påpeka att medierna har en stor skuld i mordet. DN försöker att motbevisa släktingarnas uttalanden genom att visa på de kulturella strukturerna inom familjen. Exempelvis har man tittat i folkbokföringen och sett att ingen i familjen Sahindal har gift sig med en svensk kvinna. Dessutom har man plockat fram uttalanden från Fadimes broder och pappa då de säger att det inte ingår i deras kultur att gå i sällskap med en svensk man. DN menar att det är:

...en äldre manlig släkting som ligger bakom försöken att *etablera* en ny bild av konflikten med Fadime och som nu försöker påverka släktingarna i Sverige och Kurdistan (vår kurs.).

Vi menar att DN framställer släktingarna i dålig dager. Vidare är faktauppgifterna i artikeln tveksamma då källorna inte anges med namn. Partiskheten till trots tecknar artikeln en viktig bakgrundsbild av hur familjen Sahindal kom till Sverige och hur de lever idag. Detta krävs för att man som läsare ska kunna sätta in händelsen i sitt sammanhang.

Den tredje artikeln, ”Vi talade aldrig om heder”, är hämtad från SvD och är skriven av Elisabet Andersson. I artikeln intervjuas Fadimes äldsta syster Fidan och hon får teckna sin bild av vem pappan är. Fidan beskriver honom som en man som aldrig har lärt sig svenska och som aldrig har blivit en del av det svenska samhället. Han skapade sig istället en skrämmande bild av hur samhället fungerade. Fidan framställer Rahmi som en svag och labil person. Hon vänder sig mot att hennes familj framställs som konservativ och styrd av hedersbegrepp och gamla traditioner. Vidare säger hon att syskonen inte har fått någon muslimsk uppfostran och att hon själv inte lever efter turkiska normer och traditioner. Hon försöker även att nyansera bilden av Fadime, då hon menar att Fadime varit alltför hård mot sina föräldrar. Hon använde sig, enligt systemen, av väl starka ord ibland för att bli tagen på allvar av medierna och politikerna. Enligt Fidan är det ingen tvekan om att skulden ligger på den situation som fadern har befunnit sig i.

Skillnaderna mellan de tre artiklarnas motiv är tydliga. De tre männen i den kurdiska föreningen erkänner att det finns personer i den kurdiska gruppen som är konservativa i sitt tankesätt och handlande, och de strävar efter att förändra de normer som finns inom denna grupp. Motiven i den andra och tredje artikeln är inte att förändra utan snarare att förklara den verklighet som familjen befinner sig i. Det finns även en skillnad i trovärdighet mellan de olika artiklarna. Den första artikeln anser vi vara mest trovärdig då de tre männen ställer sig kritiska till sin egna kultur. I den andra artikeln minskar trovärdigheten dels på grund av DN:s partiskhet och dels på grund av de osäkra källorna. Trovärdigheten kan även ifrågasättas i den tredje artikeln då Fidan kan anses vara partisk och företräda sin familj.

7.5 Blandperspektivet

I detta perspektiv återfinns två artiklar: en insändare (bilaga 10) och en krönika (bilaga 11). Utmärkande för dessa perspektiv är att de tar intryck från de tre övriga perspektiven då de försöker förklara vem som bär skulden för dådet. De menar att mordet på Fadime inte har en entydig förklaring, vilket har givits uttryck för i andra artiklar.

Den första artikeln, ”Kurdiska kulturen levande och föränderlig”, är skriven av kurden Bahman Garemani. Vi kan finna spår av både individ-, feminist- och kulturperspektiv i denna insändare. Garemani menar att kultur inte är ett statiskt begrepp.

Att kurder utgör en homogen grupp vars handlanden och göranden bestäms av genetiska egenskaper och sociala och kulturella normer dikterade av en medeltida mentalitet. Detta är fjärran från verkligheten.

Här uttrycker Garemani, i likhet med individperspektivet, att man inte kan se på kurderna som en homogen grupp. Skulden för denna entydiga bild lägger han på de svenska medierna som har beskrivit de kurdiska kvinnorna som ”hjälplösa offer för grymma släktingars förtryck”. Liksom i kulturperspektivet försöker han att teckna en bakgrund av det kurdiska folkets utsatta situation, utan makt att förändra. I likhet med Matthis (bilaga 5) menar skribenten att dådet är följderna av ett förlegat patriarkaliskt tänkande. Samtidigt menar han att Rahmi är färgad av och utgör en del av det svenska samhället och pekar på hur samhället bär en del av skulden för dådet.

Vad är det för erfarenheter som har lett till att det patriarkaliska tänkandet har bestått hos en del individer? Den segregerade bostadsmarknaden i kombination med en institutionaliserad diskriminering på arbetsmarknaden har knappast gjort det lättare för invandrare att bli integrerade i det svenska samhället.

Vidare menar Garemani att de kurdiska organisationerna i Sverige måste ta sitt ansvar och tydligt visa att de tar avstånd från dessa handlingar samt att de måste arbeta för jämlikhet mellan män och kvinnor.

Den andra artikeln, ”Låt oss slippa välja mellan kulturanthropologi och feminism.”, är en krönika skriven av DN-medarbetaren Leif Zern. Skribenten är en ständigt återkommande krönikör i tidningen. I krönikan diskuterar han de mest utmärkande perspektiven i skuldfrågan, feminist- och kulturperspektiven, och menar att det ena perspektivet nödvändigtvis inte behöver utesluta det andra. Att bara tolka händelsen utifrån ett perspektiv är felaktigt, menar Zern, då han säger:

Ibland är sanningen polariseringens första offer.

Dådet måste förklaras både utifrån ett kulturellt och ett feministiskt perspektiv. Han menar att kulturen har en inverkan på människors handlingar, men dess betydelse får inte överdrivas. Vidare erkänner han, i likhet med det feministiska perspektivet, att det finns generella patriarkaliska strukturer i världen som vi gör klokt i att iaktta. Det är viktigt att studera fenomenet både utifrån ett större perspektiv (patriarkaliska strukturer) och på en mer detaljerad nivå (kulturella uttryck) om vi ska kunna förhindra att fler hedersmord inträffar.

Motivet för Zerns artikel kan sägas vara att brygga över de olika perspektiven och visa på att dådet har flera bakomliggande orsaker. Garemani å andra sidan talar utifrån en egen övertygelse som kurd och uppmanar både det svenska samhället och kurdiska organisationer att ta sitt ansvar.

7.6 Teorianknytning

Medierna utgör en stor del av människors vardag. Därmed formar de våra åsikter och attityder kring samhällsliga frågor och blir på så sätt en del av vårt identitetsbygge. Vi menar att debattartiklar, insändare och nyhetsartiklar som i allra högsta grad upprör och berör oss människor också formar våra tankar och attityder.

Vi kan se olika tendenser i de analyserade artiklarna kring hur man har behandlat skuldfrågan i Fadime-fallet. I vissa av artiklarna, främst inom individperspektivet, försöker man att sätta in händelsen i ett större sammanhang. I dessa artiklar kan man säga att medierna svarar mot den informationsfunktion som de har. En beskrivning av det kurdiska folket, med dess seder och traditioner kan dels leda till att man som läsare får en bekräftad /negativ/ bild av att kurderna är

på ett visst sätt. En bakomliggande förklaring kan också vidga läsarnas kunskaper och förståelse om kurder och om hedersmord. Detta beror på med vilka ögon läsarna går in i texten. Det går alltså inte att utesluta att en bakgrundsbeskrivning kan gynna främlingsfientliga åsikter.

Många av de kurder som har uttalat sig i DN och SvD har uttryckt sin ilska över att bli förknippade med en kultur som accepterar hedersmord. De känner inte igen sig i den stereotypa bild som medierna många gånger tecknar av dem. Hall talar om stereotyper i filmens värld, vilket vi även kan finna i den svenska dagspressen och den bild av kurder som ges där. En stereotyp bild av en viss grupp människor gör det lättare för oss läsare att förstå och ta till oss bilden utifrån de föreställningar vi har. Vår bild av exempelvis invandrare och kurder är formade utifrån våra svenska värderingar och de ideologier som råder i Sverige. Dessutom är journalisternas arbetssituation fylld av stress och press vilket gör det tacksamt att använda sig av stereotyper då de ska försöka beskriva och förklara människors beteende och handlande. Det är till synes enklare att lägga skulden på någon som avviker från de svenska normerna och de ideologier som råder här än att försöka beskriva den komplicerade verkligheten.

I de olika nyhets- och debattartiklar som vi har analyserat för denna studie har det tydligt framkommit att det är samhällets elit som får komma till tals. Vi menar att det råder en mediehegemoni där elitens åsikter dominerar i debatten. De debattartiklar som har fått störst utrymme är skrivna av den intellektuella eliten såsom Kurkiala, Schyman och Baksi. Genom att låta dessa få så stort utrymme, utesluts en del av de berörda ur debatten, såsom de minoriteter som står inför rätta här. Dock finns det debattörer som talar för kurdernas sak. Med tanke på DN:s och SvD:s stora inflytande på människor kan vi tycka att tidningarna borde ställa sig mer kritiska till de rådande ideologier som kommer till uttryck i tidningarna då den intellektuella eliten bekräftar dessa. Exempelvis kunde tidningarna ha diskuterat hur Sveriges integrationspolitik fungerar och vad som kan förbättras.

Steket är inte långt från teorin om mediehegemoni över till teorin om tystnadsspiralen. Vi menar att de berörda, i det här fallet invandrarna, har svårt att göra sina röster hörda dels på grund av språksvårigheter, dels för att många av dem står utanför läsekretsen. Invandrarna känner sig inte trygga i att ifrågasätta svenska normer och värderingar, därför väljer de ofta att hålla tyst. De ventilerar i

stället sina åsikter i andra sammanhang med personer som delar deras uppfattningar. Detta gav exempelvis de tre kurdiska männen i bilaga 7 uttryck för då de menade att Fadimes pappa umgicks med en liten grupp av sina landsmän.

De nyhetsartiklar som har ingått i undersökningen har överlag haft en opartisk hållning. Dock är det en artikel ("Släkten vill ge en annan bild av tragedin") som avviker där artikelförfattaren tydligt tar ställning i frågan för att ge mordet en kulturell förklaring. I denna artikel framställs Fadimes släktingar på ett negativt sätt, vilket i sin tur kan ge en negativ bild av kurderna.

I detta sammanhang kan det vara intressant att peka på de faktorer som påverkar nyhetsvärderingen, beskrivna av Hvitfelt, och hur de kan appliceras på undersökningen om Fadime. Nyhetsartiklarna om Fadime behandlar ett våldsbrott som ligger oss nära geografiskt. Vidare är det kulturella avståndet till Fadime kortare än till hennes far då hon i mångt och mycket delade de svenska värderingarna, vilket fadern inte gjorde. Händelsen gjordes till en sensation i de svenska medierna då Fadime var en känd person sedan tidigare. Fadime kan betraktas som en elitperson eftersom hon har figurerat i medierna vid flera tillfällen, hon studerade på högskola och var politiskt engagerad i kvinnofrågor. Händelsen ingår i ett större tema som rör främmande kulturer, vilket är ett ämne som står högt på medieagendan idag, bland annat på grund av händelserna kring den 11:e september 2001. Avslutningsvis har händelserna efter mordet rapporterats som en följetong från det att dådet utfördes till dess att domen föll.

I Sverige var hedersmord som fenomen till viss del känt i medierna innan mordet på Fadime. Mellan 1984 och 2001 har det förekommit trettio hedersmord i Sverige (Ordfront nr 11, 2001), men det är först på senare tid som ämnet har varit ständigt återkommande på medieagendan. Detta kan bero på att människors föreställningsramar förändras och att frågans känslighet har minskat. Mordet på Fadime hade antagligen inte fått lika stort utrymme i medierna om inte händelsen hade föregåtts av ett antal liknande dåd och att ämnen som integration och främlingsfientlighet hade stått högt på agendan.

8 Avslutande diskussion

De analyserade artiklarna för denna undersökning kan ses som ett exempel på den bild som medierna sänder ut av invandrare. Vi menar att medierna tecknar en orättvis bild av invandrare. Ett exempel är då de betonar vilken kulturell tillhörighet förövaren har då de beskriver fenomenet hedersmord. Denna bild är antagligen inte sann. Enligt FN:s kommission för mänskliga rättigheter förekommer hedersmord i hela världen. Vi tror också att problemet ligger i hur medierna väljer att definiera begreppet hedersmord. Då tidningarna rubricerar ett mord som ett hedersmord menar vi att det betyder att brottet är begått av en invandrare. Enligt Peter Fröbergs definition för hedersmord: ”1) en eller flera män 2) mördar 3) en till dem närstående kvinna 4) som kränkt deras heder” så finns inte komponenten kultur i begreppet hedersmord. Detta innebär att hedersmord även skulle innefatta mord som rubriceras som svartsjukemord eller otrohetsmord. På så sätt döljer medierna att hedersmord även förekommer i vår svenska kultur. Vi anser att tidningarna bör ta sitt ansvar och diskutera vad som ligger i begreppet hedersmord.

Debatten efter Fadimes bortgång har inte bara fått negativa effekter och den är långt ifrån avslutad idag. Nyheten har bidragit till en större diskussion om invandrarkvinnors situation. Medvetenheten hos det svenska folket och hos myndigheterna har ökat, vilket bland annat har lett till att landets kvinnojourer har fått ökat stöd. Debatten har också gett oss en större kunskap och en mer nyanserad bild av kurderna genom att man har tecknat en bakgrund av folket, satt in händelsen i sitt sammanhang och även låtit kurder som delar svenska värderingar få komma till tals. Trots detta är det ofrånkomligt att som läsare inte få en negativ bild av kurderna genom att de förknippas med en negativ händelse.

Debatten efter Fadimes bortgång rymmer inte inom den undersökningsperiod som finns i vår uppsats. Debatten har fortsatt efter att domen föll mot Rahmi Sahindal och det är möjligt att den sedan dess har ändrat karaktär.

Källförteckning

Litteratur

Berger, Asa, Andersson, Lars-Gustaf och Torhell Sven-Erik (1999).

Kulturstudier: Nyckelbegrepp för nybörjare. Lund Studentlitteratur.

Brune, Ylva (2000). *Stereotyper i förvandling. Svensk nyhetsjournalistik om invandrare och flyktingar*. Stockholm, Regeringskansliet.

Brune, Ylva (1996). *Svenskar, invandrare och flyktingar i rubrikerna*.

Arbetsrapport nr 63. Göteborg, Institutionen för Journalistik och masskommunikation.

Ehn, Billy (1993). *Kultur och erfarenhet. Aktuella teman i svensk etnologi*.

Stockholm, Carlssons bokförlag.

Fiske, John (1990). *Introduction to communication studies*. London, Routledge.

Ghersetti, Marina & Hvitfelt, Håkan (2000). *Slutet på sagan. Prinsessan Dianas död i press, radio och TV*. Rapport 178. Stockholm, Styrelsen för psykologiskt försvar.

försvar.

Gurevitch, Michael ed. (1988). *Culture, society and the media*. London,

Routledge.

Hadenius, Stig & Weibull, Lennart (1999). *Massmedier. Press, Radio & TV i förvandling*. Stockholm, Albert Bonniers förlag.

Hall, Stuart (1995). *The Whites of Their Eyes: Racist Ideologies and the Media*. I:

Dines, Gail & Humez, Jean M. (1995), *Gender, race and class in media. A text-reader*. California, Sage Publications.

Hellspong, Lennart (2001). *Metoder för brukstextanalys*. Lund, Studentlitteratur.

Hvitfelt, Håkan (1985). *På första sidan. En studie i nyhetsvärdering*. Stockholm, Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar.

Kellner, Douglas (1995). *Cultural Studies, Multiculturalism and Media Culture*. I: Dines, Gail & Humez, Jean M. (1995), *Gender, race and class in media. A text-reader*. California, Sage Publications.

Kroon, Åsa (1999). *Svart på vitt. Om Expressen och kampen om det diskursiva utrymmet*. Örebro, Örebro universitet, universitetsbiblioteket.

Lundgren, Kristina, Ney, Birgitta & Thurén, Torsten (1999). *Nyheter: att läsa tidningstext*. Stockholm, Ordfront förlag.

Invandrare i tystnadsspiralen. Journalisten som verklighetens dramaturg. En rapport från Diskrimineringsutredningen. (1985) Stockholm, Arbetsmarknadsdepartementet.

Severin, Werner J. & Tankard James W., JR (1997). *Communication theories. Origins, Methods, and Uses in the Mass Media*. New York, Longman.

Dagspress

DN 24/1 2002, 26/1 2002, 2/2 2002, 16/2 2002, 6/3 2002, 9/3 2002, 11/3 2002, 14/3 2002, 16/3 2002, 18/3 2002,

SvD 27/1 2002

Tidskrifter

Hjärpe, Jan (2000), *Kvinnovåld, hedersmord och religion*. Kvinnor och fundamentalism 2000:19, s. 5-9.

Ordfront nr 11, 2001.

Elektroniska källor

<http://www.dn.se/>

<http://www.svd.se/>

<http://www.sr.se/p1/sommar/1999/Dilsa.htm>

<http://www.quickresponse.nu>

Telefonintervjuer

Urpo Jääaro, redaktör Synpunkt, 24/7 2002.

Eva Lycksell, redaktör Läsarnas DN, 1/8 2002.

Sune Olofsson, redaktör Brännpunkt, 1/8 2002.

Mats Bergstrand, redaktör DN debatt, 24/7 2002